

vzroke kratkovidnosti učencev in pa sredstva, kako jej v okom priti. Zato toplo priporočamo imenovano brošurico nadzornikom in učiteljem vzlasti nižjih in srednjih šol, kajti želeti je, da bi njeni nauki ne bili na škodo učeče se mladine glasi upijočega v puščavi!

Politične stvari.

Kako se Slovanom godí v liberalni Avstriji.

Nov dokaz, da Slovani od sedanje vladne sisteme nimajo ne drobtinice narodne ravnopravnosti pričakovati, razvidi se iz odgovora, ki ga je minister nauka dr. Stremayr 1. dne t. m. dal v zbornici poslancev na interpelacijo dr. Kusya, ki se je pritožil, da se Češki jezik popolnoma zatira v ljudskih šolah mnogih občin v doljni Avstriji, ki so na meji Moravski ali Češki, kjer slovansko ljudstvo samo češki govori.

Dr. Kusy je statistično dokazal, da razun Dunaja in njegovih predmestij, kjer živi 170.000 Čehov, je mnogo občin Češkega naroda, kakor v Novi vesi (Ober-Themenau), v Hlohovcu (Bischofswart), v Prilepiju (Waltersdorf), v Ranšpurku (Rabensburg), v Lahnovem (Hohenau) itd.; število teh Čehov iznaša čez 12.000.

Do najnovjega časa se je v teh ljudskih šolah učilo samo v maternem Českem jeziku, zadnji čas pa je tudi po ukazu Dunajskega deželnega šolskega sveta ves materni jezik se zapodil iz šol; zoper voljo občin, katere šole izdržujejo in zoper jasno postavo, da zaradi tega imajo tudi one v šolskih zadevah besedo, je vendar Dunajski deželni šolski svet ukazal krajnim šolskim svetom, da se imajo vse dosedanje šolske bukve v Českem jeziku nemudoma odstraniti in namesti njih nemške vpletati; pri poduku se ima le nemška beseda rabiti, in ostro paziti na to, da učitelji ne besedice Češke ne govorijo v šoli z učenci, sicer zgubijo službo in na njihovo mesto se imajo postaviti taki učitelji, ki nobene besede češki ne znajo.

Krajni šolski svet v Mistelbachu je gori navedeni ukaz deželnega šolskega sveta vodstvom, učiteljem in katehetom dotičnih šol naznanil tako-le:

„Vse učne knjige v Českem jeziku se imajo koj odstraniti iz šol. Ves nauk se ima učencem dajati v nemškem jeziku na podlagi primernih nemških šolskih knjig. Samo le še letošnje šolsko leto, ker je prestopno leto od Češkega učnega jezika v nemški jezik, je pripuščeno pri podučevanju učencev po nemških bukvah se posluževati Češkega jezika, kajti eno leto bo zado-stovalo, da se mladina nauči nemškega jezika toliko, da se potem dalje podučuje v tem jeziku. Nadzorovanje šol se mora izvrševati brez posredovanja kaknega učitelja, ki bi nemške besede nadzornika učencem tolmačil v Českem jeziku. Če bi se kak učitelj, ki razume Češki jezik, ustavljal tem predpisom, naj se nemudoma postavi na kako drugo šolo in na njegovo mesto naj se nastavi učitelj, ki prav nič Češki ne zna. O izvršitvi tega ukaza se ima v treh mesecih poročati.“

Ali je tako ravnanje kaj drugače kakor „Turško“? To je grozovito silstvo ponemčevanja nenemškega naroda; to je nečlovešk napad na državno temeljno postavbo, ki vsim narodom ravnopravnost zagotavlja! Tako postopanje ne bode sicer iznerodilo Češkega naroda v imenovanih občinah, al poduk mladine v tujem jeziku mora ostati brez vspeha in narod brez krivde svoje za-ostati v omiki.

In kaj je minister 1. dne t. m. odgovoril na Kusyevu interpelacijo? — Odobril je postopanje Dunajskega deželnega šolskega sveta, rekši, da „uradnega poizvedovanja ni treba bilo zato, ker v doljni Avstriji

praviloma (in der Regel) mora učni jezik biti nemški.“ — Res, da v doljni Avstriji je šolska mladina nemška po rodu, al v imenovanih občinah je 12.000 Čehov in otroke Češkega rodú, ki umejo le češki, podučevati z nemškim jezikom, to je očitna pedagoška abota!

Deželni zbori.

Deželni zbor Dalmatinski.

V zadnjem listu smo objavili, da je deželni zbor Tirolski že z drugo sejo bil končan zato, ker je večina zborova zapustila zbornico. Danes imamo naznani drugo dogodbo iz zbora v Zadru, v katerem je narodna stranka iz vse drugačnih vzrokov se odpovedala zborovanju. Poslanec Monti je namreč v seji 13. dne t. m. v imenu narodne stranke izjavil, da se ona zborovanja ne udeleži pod predsedstvom deželnega glavarja g. Ljubiše, ki si je, ko je bil državni poslanec na Dunaji, pri koncesiji Dalmatinske železnice nepošteno dobitok ugrabil ter se ukrivičil še drugih nečastnih dejanj; kedar pa on odstopi od predsedstva — je rekel posl. Monti — in stopi na njegovo mesto njega namestnik ali kak drug predsednik, ondi jih je volja zopet sodelovati v zboru. — Na to izjavo postane vihar na scena; Ljubiša hoče besedo ustaviti govorniku, al poslanci hočejo, da dalje govori; naposled zapusti zbornico pod soglasnim klicem: „ven, proč z neurednim!“ — Tako tragično konča politiško svoje delovanje mož, ki se bode težko opravičil obdolženih grehov, in postane za ves čas življenja svojega politiško mrtev. Gospod Štefan Ljubiša, ki je ves čas Avstrijske ustavne dōbe zastopal Dalmacijo v Zadru in na Dunaji, se nikoli ni prav skladal z Dalmatinsko narodno stranko. Oportuniteta bila je zmirom njegovo načelo; zato je zmirom na Dunaji najraje plašč obračal po volji ministrov. „Primorac“ pravi, da je Ljubiša bil samo politiški epikurejec, ki je svoj mandat skušal zmirom dobro fruktificirati. Ustavoverna vlada mora britko žalovati po zgubi takega privrženca, svet pa je zopet videl gnjilobo sedanje sisteme. Za čiščenje politiškega zraka v Dalmaciji je vsakako dogodjaj v seji 13. dne t. m. neizmerne važnosti. — Vladni časnik „Bohemia“ se vé da skuša umiti vladnega moža ter pravi, da bode ostal deželni glavár, dokler se točneje ne dokaže krivda njegova! — Po časniku „Nazionale“ je po pogodbi od 1. maja 1875 pri koncesiji Dalmatinskih železnic Ljubiša dobil 34.642 gold. 85 kr., dr. Bajamonte 57.000 gold., Nikola Trigari 86.000 gold., Elija Raceta 13071 gold. in lastnik nekega Dunajskega časnika 39.400 gl. dobitka.

Deželni zbor Kranjski.

V 4. seji 15. t. m. je gospod knezoškof dr. Pogáčar kot novo vstopivši poslanec obljubo storil. Deželni glavár je naznanil, da sta se konstituirala odsek za poročilo o deželno-odbornem delovanju (prvomestnik vitez Gariboldi, namestnik Grasselli, zapisnikar Schaffer) in občinski odsek (prvomestnik dr. Poklukar, namestnik Dežman, prevodja Jugovic). Finančnemu odseku so se izročile nekatere peticije in 2 predlogi deželnega odbora, namreč poročilo o najdbah stavb na koléh na Ljubljanskem močvirju in poročilo gledé uredbe plače muzejskega kustosa. Konečno se je za namestnika v deželno komisijo za uravnavo zemljiškega davka namestu Pakiža, ki se je odpovedal temu poslu, izvolil Obreza.

V 5. seji 18. t. m. so se mnoge peticije izročile dotičnim odsekom, med temi zlasti prošnja Idrijske

občine za izjemo od deželnih šolskih priklad, prošnja Selske občine za razdeljenje v 2 občini, prošnja županstva Poljanskega poleg Škofje Loke za združenje cele fare v eno občino in prošnja posestnikov Poljanskih za novo razdelitev ceste. Finančnemu odseku so se izročili proračuni bolnišnega, porodišnega, najdenišnega in norišnega zaklada za leto 1874 in proračun normalno-šolskega zaklada za isto leto. — C. kr. deželni predsednik je izročil vladno predlogo z načrtom pogodbe med državo in deželo Kranjsko gledé uravnave razmer zemljiško-odveznega zaklada. — Potem so se rešili proračuni Kranjskih ustanovnih zakladov za leto 1877. — Vsled deželno-odbornega poročila o najdbah staveb na koléh na Ljubljanskem močvirji je deželni zbor (poročevalec dr. Zarnik) popolno priznanje izrekel dotičnim zaslugam muzejskega kustoza Karola Dežmana in pa posestniku Martinu Peruzziu, poslednjemu se je vrh priznanja še dovolilo 300 gold. iz deželnega zaklada kot odškodovanje za njegov velik trud pri onih zgodovinsko-važnih najdbah ter nada izrekla, da bode tudi vprihodnje pospeševal dotična dela. — Potem, ko se je še Uršuli Zanoškarijevi, vdovi deželnega pisarniškega oficijala, dovolila miloščina v letnem znesku 120 gold. za 5 let, je javna seja prestala v ta namen, da je deželni zbor v tajni seji sklepal o daljem postopanju v zadevi grofa Margheri-a. Ko se je v tej tajni seji sklenilo, to zadevo obravnavati v javni seji, se je javna obravnavna pričela.

Najprej je poročevalec dotičnega odseka dr. pl. Schrey naznanil dopis c. k. okrožne sodnije v Novem mestu, v katerem priobčuje, da je deželni poslanec grof Albin Margheri zatožen zavoljo hudodelstva javne sile 3. vrste in da navedena sodnija z ozirom na postavo dne 3. oktobra 1861. l. prosi dovolitve deželnega zbora, nemudoma proti grofu Margheriu dalje postopati v kazensko-sodnijskem obziru. Zatožbeno pismo namreč trdi, da se je grof Margheri navedenega hudodelstva zakrivil o priliki izterjevanja davčnega zaostanka, ki pa je bil po mnenji grofa Margheri-a že plačan. Poročevalec bolj na drobno navaja okolnosti onega izterjevanja, na kolikor so razvidljive iz dosedanjih sodnijskih spisov, ter iz teh spisov konstatira, da je videti, da so se pri tem izterjevanji od strani dotičnih uradov zgodile nekatere nerednosti, vsled katerih je vedenje grofa M. pri oni priliki razumljivo, kajti zbornični odsek dvomi, da je bilo tako strogega postopanja treba zoper premožnega posestnika, vzlasti če se pomisli, da je zaostanek obsejal le davek tekočega leta. Poročevalec še dokazuje, da take naglice sodnije ta hip med zborovanjem potreba ni, vsaj bi se bila obravnavala lahko že dognala pred začetkom deželnega zbora, pa se tudi lahko po končanem zborovanji nadaljuje; zboru, ki tako le kratek čas zboruje in ima opravil mnogo, odtegniti poslanca, nikakor ni pristojno. Konečno poročevalec pl. dr. Schrey v imenu odseka nasvetuje, naj se zahtevanje c. k. okrožne sodnije, da sme zoper grofa Margheri-a med zborovanjem deželnega zastopa dalje postopati, odbije.

Na vprašanje deželnega glavarja: ali želi kdo besede o tem predlogu, se oglasi dr. Poklukar in očita nerednosti, ki se prav pogostoma godijo pri izterjevanji davčnih zaostankov, in katerih glavarica je ta, da se potrebščine gospodarstva, „fundus instructus“, rubljeva, kar pa po postavi ni dopuščeno. Dvorni ukaz 7. malega travna 1826. leta namreč določuje, da se žito, les, krmilo, orodje in živina, ki se nahaja na nepremakljivem posestvu, ako so te reči potrebne za redno gospodarstvo, po §. 294. in 296. dež. državljanskega zakonika smatrati mora kot nepremakljivo blago, kot del posestva samega, da se toraj ne smejo posebej rubljevat po

dotičnih za premakljive reči veljavnih predpisih, ampak rubiti, ceniti in javno prodajati se take reči smejo le skupno z nepremakljivim posestvom samim, kateremu pripadajo, in pa po predpisih za izvršbo nepremakljivega blaga veljavnih. Ta c. k. dvorni ukaz se je prestopil pretekla leta na Dolenskem tolikokrat, kolikokrat se je rubilo, kajti ubogo ljudstvo, ki je po nevihtah toliko škode trpelo, gotovo ni moglo prerediti še toliko živine, kolikor je je potrebovalo za redno gospodarstvo. Prestopivši na Margherijev slučaj izreka govornik misel, da tudi v tem primerljeji je živina nepostavno zarubljena bila. Dalje se bere v sodniških spisih, da je grofov pastir rekel davkarskemu služabniku, naj nikar ne odganja breje krave, ki lahko škodo trpi, in naj vzame raji drugo; na to mu pa uni vrže pest paprike v oči. (Čujte! čujte!) Govornikov namen nikakor ni sodniji prejudicirati, temveč pričakuje, da bode ona neodvisno in pravično izrekla sodbo ne gledé na to, ali je zatoženec gospod ali kmet, ker pred postavo moramo biti vsi enaki; vtis cele dogodbe pa je vendar le ta, da je grof Margheri ravnal v zavesti, da se brani krivice.

Poslanec Kramarič navaja drugo krivico, ki se v njegovem kraju godi. Metlika je od Črnomlja le malo ur oddaljena, vendar v Metliškem okraji ne hodijo Metliški uradniki rubit, ampak okrajno glavarstvo v ta namen pošilja Črnomeljske uradnike v Metliko, n. pr. davkarskega inspektorja in druge, kar dela nepotrebnih stroškov; zato zahteva govornik od vlade, naj skrbi za to, da v Metliškem okraji ne bodo Črnomaljski, ampak Metliški uradniki rubili, ker se tako kmetovalcem prihrani mnogo stroškov.

C. kr. deželni predsednik vitez Widmann ugovarja dr. Poklukarju, da nerednosti pri izvršbah vladi niso znane, in da o tem tudi nič učiniti ne more zato, ker so od dr. Poklukarja imenovane krivde le splošne obdolžbe, treba je ovaditi posamezne dogodbe, po katerih se je postava prelomila, potem še le se bode na to oziral; lahko je, v očbe uradno postopanje krivičiti, to pa ne velja brez dokazov posameznih slučajev.

Dr. Poklukar c. k. deželnemu predsedniku na to odgovarja, da danes pač ni hotel navajati posameznih slučajev, sklicuje se pa na dosti glasno izjavo vse dežele, da se take nerednosti vršé večkrat kakor rednosti in da bode to, ako treba, dokazal ter dotične pritožbe predložil. *)

Pri glasovanji se je odsekov predlog, naj se zahteva c. k. okrajne sodnije Novomeške odbije, sprejel enoglasno. Glasovalo se je na predlog grofa Brbota po imenu in vsi navzoči poslanci, namreč: baron Apfaltrern, grof Barbo, grof Blagay, dr. Bleiweis, Braune, Dežnam, vitez Gariboldi, Grasselli, Horak, Jugovic, vitez dr. Kaltenegger, Kotnik, Kozler, Kramar, Kramarič, vitez Langer, Matej Lavrenčič, Murnik, Obreza, Pakiž, dr. Poklukar, Robič, Rudež, vitez dr. Savinschegg, Schaffer, pl. dr. Schrey, baron Taufferer, grof Thurn, Toman, vitez dr. Vesteneck, Zagorec in dr. Zarnik so glasovali za odsekov predlog.

Naši dopisi.

V Gorici 18. marcija. — Kdo je zdaj imenitniši, ko Vaš Goriški dopisnik?! Pa tudi vé „Novice“ ste po-

*) Zdaj je pri izterjevanji davkov nepostavno prizadetim kmetovalcem lepa prilika dana, gosp. dr. Poklukarju popisati take dogodbe, pa na drobno: kolikošen je bil znesek davka ali zaostanek od enega ali več let, kako se je godila ru-bežen itd. itd.

Vred.